5. Ifølge konventionens artikel 27, nr. 2, kræves det ikke godtgjort, at det indledende processkrift i sagen rent faktisk er kommet til sagsøgtes kundskab. Domstolen i anerkendelses- og fuldbyrdelsesstaten kan i almindelighed indskrænke sig til at efterpøve, om fristen, beregnet fra det tidspunkt, da forkyndelse eller meddelelse er sket forskriftsmæssigt, har givet sagsøgte tilstrækkelig tid til at varetage sine interesser. Dog kan retten tage stilling til, om der i den konkrete sag foreligger sådanne ganske særlige omstændigheder, at en forkyndelse eller meddelelse, selv om den er sket forskriftsmæssigt, dog ikke har været tilstrækkelig til at få fristen til at løbe.

I sag 166/80 angående en anmodning, som Nederlandenes Hoge Raad i medfør af protokollen af 3. juni 1971 vedrørende Domstolens fortolkning af konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag

PETER KLOMPS

mod

KARL MICHEL

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af konventionens artikler 27 og 52,

har

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten J. Mertens de Wilmars, afdelingsformændene P. Pescatore og Mackenzie Stuart, dommerne A. O'Keeffe, G. Bosco, A. Touffait, O. Due, U. Everling og A. Chloros,

generaladvokat: G. Reischl
justitssekretær: A. Van Houtte

afsagt følgende

DOM

Sagsfremstilling

Sagens faktiske omstændigheder, retsforhandlingernes forløb og de indlæg, der er indgivet i medfør af artikel 20 i statutten for EØF-Domstolen, kan sammenfattes således:

I — Faktiske omstændigheder og retsforhandlinger

1. Den 25. marts 1976 indgav kassationsindstævnte i sagen for Hoge Raad, Karl Michel, til Amtsgericht Krefeld (Forbundsrepublikken Tyskland) i henhold til de forenklede regler om processmåden i inkassosager (»Mahnverfahren«) begæring om, at der blev udstedt betalingspålæg (Zahlungsbefehl) mod kassationsappellanten for Hoge Raad, Peter Klomps, for et beløb på 63 270 DM. Det fremgik af begæringen, at det skyldige beløb var mæglerkommission i forbindelse med køb af fast ejendom i Ratingen i Forbundsrepublikken Tyskland.

Den 29. marts 1976 udstedte fuldmægtigen (»Rechtspfleger«) ved Amtsgericht betalingspålæg.

Den 3. april 1976 blev pålægget forkyndt for Klomps, der ikke var til stede, ved en indlevering på et posthus og skriftlig meddelelse til en adresse i Willich (Forbundsrepublikken Tyskland), som var blevet opgivet af Michel.

Da Klomps ikke rejste indsigelse, blev der den 9. april 1976 afsagt et midlertidigt fuldbyrdelsesdekret (»Vollstreckungsbefehl«), som den 22. april blev forkyndt for Klomps på samme måde som betalingspålægget.

Den 29. april 1976 udløb fristen for at begære genoptagelse af fuldbyrdelsesdekretet, der herefter fik retskraft.

Den 1. september 1976 begærede Klomps genoptagelse over for fuldbyrdelsesdekretet ved Amtsgericht Krefeld og gjorde herved gældende, at han på tidspunktet for de nævnte forkyndelser havde bopæl i Nederlandene og ikke i Forbundsrepublikken Tyskland.

Amtsgericht foretog indgående undersøgelser, der viste, at Klomps ifølge de interne tyske retsforskrifter måtte antages at have haft bopæl også i Forbundsrepublikken Tyskland. Herefter afviste retten den 19. april 1977 Klomps' begæring om genoptagelse som for sent indgivet.

Den 12. juli 1977 fik afgørelsen fra Amtsgericht retskraft, idet den ikke var blevet anket.

Den 27. juni 1978 afsagde præsidenten for Arrondissementsrechtbank Roermond (Nederlandene) en kendelse, hvori det bl.a. udtaltes, at betalingspålægget og dekretet om fuldbyrdelse heraf fandtes eksigible i Nederlandene i medfør af bestemmelserne i Bruxelles-Konventionen af 27. september 1968. Klomps protesterede mod kendelsen for så vidt angår afgørelsen af disse to punkter, men ved Arrondissementsrechtbank's dom af 20. september 1979 fik han ikke medhold.

Herefter indgav Klomps kassationsanke til Nederlandenes Hoge Raad med påstand om ophævelse af den pågældende dom. Til støtte for anken gjorde han gældende, at han på tidspunktet for forkyndelsen af det indledende processkrift i sagen — efter hans opfattelse

betalingspålægget — havde bopæl eller i hvert fald fast ophold i Nederlandene. Følgelig var forkyndelsen efter hans opfattelse hverken sket forskriftsmæssigt eller rettidigt. Desuden anførte han, at Arrondissementsrechtbank ganske vist havde taget stilling til, om forkyndelsen var sket forskriftsmæssigt, men ikke havde undersøgt, om den var sket i så god tid, at han havde kunnet varetage sine interesser, dvs. rejse indsigelse inden for den i pålægget anførte frist på 3 dage.

Hoge Raad besluttede at udsætte sagen og anmode Domstolen om at træffe præjudiciel afgørelse af følgende fem spørgsmål vedrørende fortolkningen af konventionen:

»1. Skal et efter de i 1976 gældende tyske retsforskrifter udstedt betalingspålæg (Zahlungsbefehl) henholdsvis fuldbyrdelsesdekret (Vollstreckungsbefehl) betragtes som 'det indledende processkrift i sagen' i artikel 27, in initio, og nr. 2's forstand i EØF-konventionen om fuldbyrdelse af retsafgørelser?

2. Hvis det må antages, at betalingspålægget i et tilfælde som det foreliggende er det indledende processkrift i sagen i artikel 27, in initio, og nr. 2's forstand, skal der da ved afgørelsen af, om dette processkrift er forkyndt for sagsøgte i så god tid, at han har kunnet varetage sine interesser under sagen, kun lægges vægt på fristen for at rejse indsigelse (Widerspruch) mod betalingspålægget eller skal der også tages hensyn til, at sagsøgte efter udløbet af denne frist har en yderligere frist til at begære genoptagelse (Einspruch) over for fuldbyrdelsesdekretet?

3. Gælder bestemmelsen i artikel 27, in initio, og nr. 2, når sagsøgte i det land, hvor den ret har sæde, hvis afgørelse begæres anerkendt eller fuldbyrdet (domstolen i domsstaten), mod den i udeblivelsessagen trufne afgørelse har taget et retsmiddel i brug, som domstolen i domsstaten har afvist som for sent iværksat?

4. Kræver artikel 27, in initio, og nr. 2, for det tilfælde, at domstolen i domsstaten har antaget, at sagsøgte på tidspunktet for forkyndelsen af det indledende processkrift i sagen havde bopæl i domsstaten, således at forkyndelsen for så vidt er sket forskriftsmæssigt, en særlig prøvelse af, om forkyndelsen er sket i så god tid, at sagsøgte har kunnet varetage sine interesser under sagen? I bekræftende fald, skal denne prøvelse da begrænses til, om processkriftet rettidigt er kommet frem til sagsøgtes bopæl, eller skal det f.eks. også prøves, om forkyndelse på den pågældende bopæl frembød tilstrækkelig garanti for, at processkriftet rettidigt ville komme til sagsøgtes kundskab?

5. Har det — med henblik på artikel 52 — nogen betydning for besvarelsen af de under nr. 4 stillede spørgsmål, om retten i den stat, i hvilken der begæres anerkendelse eller fuldbyrdelse, har antaget, at sagsøgte efter sidstnævnte stats ret på tidspunktet for forkyndelsen af det indledende processkrift i sagen havde bopæl i denne stat?«

2. De i spørgsmålene nævnte artikler har følgende ordlyd:

Artikel 27:

»En retsafgørelse kan ikke anerkendes:

...

2. såfremt det indledende processkrift i sagen ikke forskriftsmæssigt er blevet forkyndt for eller meddelt den udeblevne sagsøgte i så god tid, at han har kunnet varetage sine interesser under sagen;

...«

Artikel 52:

»Ved afgørelsen af, om en part har en bopæl i den kontraherende stat, for hvis domstol sagen er indbragt, skal retten anvende denne stats interne lovgivning.

Har en part ikke bopæl i den stat, ved hvis retter sagen er anlagt, skal retten ved afgørelsen af, om parten har bopæl i en anden kontraherende stat, anvende sidstnævnte stats lovgivning.

...«

3. Forelæggelsesdommen er registeret på Domstolens justitskontor den 15. juli 1980.

I medfør af artikel 5 i protokollen af 3. juni 1971, jf. artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for Domstolen, er der indgivet skriftlige indlæg af kassationsindstævnte Karl Michel ved advokat J. Wuisman, Haag, af den tyske regering ved direktør i justitsministeriet, W. Holtgrave, og af Kommissionen ved juridisk konsulent E. Zimmermann, bistået af W. J. L. Calkoen. Kassationsappellanten har ikke indgivet indlæg.

II — Skriftlige indlæg

1. Første spørgsmål

Karl Michel har i første række anført, at han fortolker dette spørgsmål således, at man ved afgørelsen af, hvilket dokument der er det indledende processkrift i sagen, kan vælge mellem betalingspålægget og fuldbyrdelsesdekretet. Ganske vist er det forkyndelsen af betalingspålægget, som bringer retssagen til eksistens, men litispendensen indtræder — om end med tilbagevirkende kraft — først fra det øjeblik, da den tyske ret efter modtagelse af indsigelsen berammer sagen. Efter Michel's opfattelse har betalingspålægget som sådant ingen retlig betydning, hvis det ikke senere forsynes med påtegning om, at det kan fuldbyrdes; det er heller ikke en eksigibel dom eller afgørelse. Da konventionen skal fortolkes selvstændigt på grundlag af sine bestemmelsers formål og rækkevidde, må der foretages en gennemgang af de nationale regler på baggrund af de garantier, som opstilles i artikel 27, nr. 2, og ganske særligt må der tages hensyn til, at skyldneren ifølge tysk ret har to frister til rådighed for at varetage sine interesser under den forenklede procesmåde i inkassosager, nemlig dels fristen for at fremsætte indsigelser mod betalingspålægget, dels fristen for at begære genoptagelse over for fuldbyrdelsesdekretet; først efter udløbet af den sidstnævnte frist får dekretet retskraft. Det indledende processkrift i sagen er derfor fuldbyrdelsesdekretet.

Den tyske regering har anført, at artikel 27, nr. 2, er en regel, der skal beskytte sagsøgte, idet den sikrer ham ret til at varetage sine interesser under en almindelig domssag. Da meddelelsen af betalingspålægget giver sagsøgte lejlighed til at tilkendegive sin opfattelse ved at anvende reglerne om indsigelser — hvilket samtidig omdanner den forenklede procesmåde til en almindelig domssag — må betalingspålægget betragtes som det indledende processkrift i sagen; det træder for så vidt i stedet for stævningen.

Omvendt må fuldbyrdelsesdekretet antages at gøre det ud for en udeblivelsesdom, som er erklæret for midlertidigt eksigibel, dvs. en afgørelse truffet under en retssag.

Ifølge den tyske regering bør det første spørgsmål besvares således:

»Et betalingspålæg i medfør af de i 1976 gældende tyske regler om den forenklede procesmåde i inkassosager skal anses for at være det indledende processkrift i sagen i artikel 27, nr. 2's forstand i konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager.«

Kommissionen har fremhævet, at både betalingspålægget — i tilfælde af, at der rejses indsigelse — og fuldbyrdelsesdekretet — i tilfælde af begæring om genoptagelse — kan indlede retssagen, idet fuldbyrdelsesdekretet i så henseende ifølge tysk ret får retsvirkning fra det tidspunkt, da betalingspålægget blev forkyndt. Følgelig er såvel betalingspålægget som fuldbyrdelsesdekretet »indledende processkrift i sagen«.

2. Andet spørgsmål

Karl Michel har anført, at selv om pålægget anses for det indledende processkrift i sagen, kan domstolen i anerkendelses- og fuldbyrdelsesstaten under alle omstændigheder tage hensyn både til fristen for at rejse indsigelse og til fristen for at begære genoptagelse ved afgørelsen af, om forkyndelsen er sket rettidigt, eftersom skyldneren selv efter afsigelse af fuldbyrdelsesdekret har vidtgående muligheder for at tage til genmæle.

Kommissionen har erklæret sig enig heri, men har fremhævet, at indsigelse kan rejses formløst, mens der for genoptagelsesbegæring gælder visse formkrav. Kommissionen foreslår, at spørgsmålet besvares således:

»Ved besvarelsen af spørgsmålet, om forkyndelsen af det indledende processkrift for skyldneren er sket i så god tid, at han har kunnet varetage sine interesser under sagen, må der lægges vægt på fristen for at rejse indsigelse, hvortil kommer kære for at begære genoptagelse.«

Derimod har *den tyske regering* fremhævet, at kun indsigelse kan fremsættes formløst og hindre udstedelse af et midlertidigt eksigibelt dokument. Der bør derfor udelukkende tages hensyn til fristen for at rejse indsigelse mod betalingspålægget. Regeringen har tilføjet, at når en frist på tre dage ifølge den dagældende tyske lovgivning som hovedregel antoges at være tilstrækkelig for en skyldner med bopæl inden for den pågældende retskreds, skyldtes det netop muligheden for over rettens justitssekretær at rejse indsigelse i form af en skriftlig eller mundtlig erklæring, hvoraf det, selv hvis ingen begrundelse var givet, fremgik, at skyldneren ikke havde til hensigt at acceptere betalingspålægget.

Den tyske regering har derfor foreslået, at andet spørgsmål besvares således:

»Ved besvarelsen af spørgsmålet, om et betalingspålæg er blevet rettidigt forkyndt for sagsøgte i konventionens artikel 27, nr. 2's forstand, skal der udelukkende lægges vægt på den frist, skyldneren forud for afsigelse af fuldbyrdelsesdekretet har til at tilkendegive, at han rejser indsigelse mod kravet.«

3. Tredje spørgsmål

Karl Michel har gjort gældende, at den omstændighed, at domstolen i domsstaten afviste Komps' genoptagelsesbegæring under henvisning til, at fristen var overskredet, viser, at den pågældende ret allerede har foretaget en efterprøvelse af formkravene for forkyndelsen, og at den har fundet, at forkyndelse ifølge de nationale bestemmelser er sket rettidigt og forskriftsmæssigt. Når domstolen i anerkendelses- og fuldbyrdelsesstaten herefter under henvisning til artikel 27, nr. 2, foretager en detaljeret prøvelse, gør den indgreb i »retsafgørelsernes frie bevægelighed«, retssikkerheden og den ensartede fuldbyrdelse af retskraftige afgørelser.

Ifølge *den tyske regering* består udeblivelsesdommen fortsat i fuldt omfang, dersom retten udelukkende tager stilling til, om retsmidlet mod afgørelsen kan antages til behandling, og afviser det på grund af fristoverskridelse. Eventuelle rettergangsfejl ved udeblivelsesdommen består derfor stadig og kan gøres gældende under anerkendelsessagen i overensstemmelse med konventionens artikel 27, nr. 2.

Den tyske regering foreslår derfor følgende besvarelse:

»I forbindelse med anerkendelse eller meddelelse af fuldbyrdelsespåtegning på en udeblivelsesdom er sagsøgte ikke forhindret i at påberåbe sig rettergangsfejl under henvisning til konventionens artikel 27, nr. 2, når det retsmiddel, han har taget i brug mod udeblivelsesdommen, er blevet afvist på grund af fristoverskridelse.«

Kommissionen har erklæret sig enig i den tyske regerings synspunkt og har herved lagt vægt på den anden garanti, som opstilles i artikel 27, nr. 2, (» . . . meddelt den udeblevne sagsøgte i så god tid, at han har kunnet varetage sine interesser under sagen«). Kommissionen har fremhævet, at denne artikel ikke er relevant for domstolen i domsstaten, som ikke skal beskæftige sig med anerkendelses- og fuldbyrdelsesfasen.

4. Fjerde spørgsmål

Karl Michel har anført, at det ikke er påkrævet, at domstolen i anerkendelses- og fuldbyrdelsesstaten særskilt tager stilling til, om forkyndelse er sket rettidigt, når domstolen i domsstaten allerede har taget stilling til forskriftsmæssigheden, således som det er tilfældet i nærværende sag. En forskriftsmæssig forkyndelse indebærer nemlig, at domstolen i domsstaten på grundlag af de for denne gældende retsregler har taget den frist, sagsøgte har til at forberede sit forsvar, i betragtning.

Forskriftsmæssig forkyndelse, dvs. en forkyndelse, som er sket på den af domstolen i domsstaten konstaterede bopæl og også opfylder de øvrig formforskrifter i national ret, må betyde, at forkyndelsen tillige er sket rettidigt. I så fald har domstolen i domsstaten ikke pligt til at foretage en detaljeret og

indgående prøvelse på grundlag af konventionens artikel 27, nr. 2.

Under alle omstændigheder indebærer betingelsen om, at forkyndelse skal være sket rettidigt, kun, at sagsøgte skal være i stand til at varetage sine interesser efter en forskriftsmæssig forkyndelse, og ikke, at det indledende processkrift i sagen rent faktisk skal være kommet til hans kundskab.

Den tyske regering har anført, at den deler dette synspunkt. Det bør således påhvile sagsøgte selv at blive bekendt med det ham forkyndte processkrift. For øvrigt er den tyske regering enig med Kommissionen i, at konventionen indeholder den dobbelte garanti, at en forkyndelse skal være sket forskriftsmæssigt og rettidigt. Følgelig er domstolen i anerkendelses- og fuldbyrdelsesstaten hverken bundet af sine egne resultater eller af dem, som domstolen i domsstaten er kommet til med hensyn til, om forkyndelse er sket forskriftsmæssigt ved afgørelse af, om den har været rettidig. Den tyske regering har foreslået følgende besvarelse:

»Konventionens artikel 27, nr. 2, kræver også, at der foretages en særlig prøvelse af, om det indledende processkrift i en sag er blevet forkyndt rettidigt, når domsstatens ret har konstateret, at forkyndelse er sket forskriftsmæssigt. Det afgørende for, om et processkrift er rettidigt forkyndt, er udelukkende det tidspunkt da processkriftet blev forkyndt sagsøgte forskriftsmæssigt i henhold til retsreglerne i domsstaten; det er ikke nødvendigt, at processkriftets indhold rent faktisk er kommet til den pågældendes kundskab.«

Kommissionen har for sit vedkommende ikke villet udelukke, at der eventuelt skal tages hensyn til, om forkyndelsen rent faktisk er kommet til sagsøgtes kundskab. På dette punkt har den foreslået følgende besvarelse:

»Efterprøvelsen skal ikke begrænses til, om processkriftet rettidigt er kommet frem til sagsøgtes bopæl; samtlige omstændigheder kan — i givet fald med visse begrænsninger — efterprøves, f.eks. parternes egne og indbyrdes forhold; der kan i almindelighed ikke stilles krav om, at processkriftet rettidigt skal være tilgået sagsøgte personligt; dette kan kun kræves, såfremt det under de givne omstændigheder ikke med rimelighed kunne forventes af sagsøgte, at han har truffet alle nødvendige foranstaltninger til, at de meddelelser, som tilstilles ham, rent faktisk tilgår ham i hans fravær.«

5. Femte spørgsmål

Den tyske regering har anført, at bestemmelsen i artikel 52 ikke har direkte betydning for det spørgsmål, om det indledende processkrift i sagen er blevet forkyndt rettidigt. Artikel 52 har til formål at løse vanskelighederne, i forbindelse med fortolkningen af bopælsbegrebet, og domstolen i anerkendelsesstaten er bundet af den afgørelse, domstolen i domsstaten har truffet vedrørende bopælsspørgsmålet. Ligeledes kan der af den blotte omstændighed, at skyldneren kan have bopæl to steder, ikke drages slutninger med hensyn til, om forkyndelse er sket rettidigt.

Den tyske regering foreslår derfor, at der svares således:

»Det har ingen indvirkning på den prøvelse af rettidigheden, der skal foretages i henhold til konventionens artikel 27, nr. 2, at sagsøgte ved forkyndelsen af det indledende processkrift i sagen ifølge bestemmelserne i den stat, hvor anerkendelse af en retsafgørelse gøres gældende, også havde bopæl på den pågældende stats område.«

Kommissionen har tilsluttet sig dette synspunkt, mens *Karl Michel* ikke har udtalt sig herom.

III — Mundtlig forhandling

I retsmødet den 17. februar 1981 er der indgivet mundtlige indlæg af Forbundsrepublikken Tysklands regering ved direktør i justitsministeriet, ved W. Holtgrave, som befuldmægtiget, og af Kommissionen ved juridisk konsulent E. Zimmermann, bistået af advokat W. J. L. Calkoen, Rotterdam.

Generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 25. marts 1981.

Præmisser

1 Ved dom af 8. juli 1980, indgået til Domstolen den 15. juli 1980, har Nederlandenes Hoge Raad i medfør af protokollen af 3. juni 1971 vedrørende Domstolens fortolkning af konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (herefter benævnt konventionen) forelagt fem præjudicielle spørgsmål, hvoraf de fire første vedrører fortolkningen af konventionens artikel 27, nr. 2, mens det femte angår artikel 52.

2 Spørgsmålene er rejst under en kassationsanke af en af Arrondissementsrechtbank Roermond den 20. september 1979 afsagt dom, hvorved retten stadfæstede en kendelse, som den 27. juni 1978 blev afsagt af Arrondissementsrechtbank's præsident, og som gik ud på, at der i medfør af konventionen blev givet tilladelse til fuldbyrdelse i Nederlandene af et betalingspålæg (Zahlungsbefehl) og et dekret om fuldbyrdelse deraf (Vollstreckungsbefehl), som tyske domstole havde udstedt og afsagt inden for rammerne af den forenklede procesmåde i inkassosager, den såkaldte »Mahnverfahren«.

3 Betalingspålægget blev ikke forkyndt for skyldneren personligt, men i hans fravær indleveret på postkontoret, hvorefter en skriftlig meddelelse herom

blev afleveret på den af fordringshaveren opgivne adresse i Forbundsrepublikken Tyskland; ifølge tysk ret var der dermed sket forkyndelse på den nævnte adresse. Ifølge den dagældende lovgivning kunne skyldneren rejse indsigelse (Widerspruch) inden for en frist på mindst tre dage, som imidlertid forlængedes indtil det tidspunkt, hvor retten afsagde fuldbyrdelsesdekret (Vollstreckungsbefehl). I nærværende sag var denne frist seks dage. Efter forkyndelsen af fuldbyrdelsesdekretet, som skete på samme måde, havde skyldneren yderligere en frist på én uge til at begære gennoptagelse. Imidlertid indgav han først en sådan begæring fire måneder efter og gjorde i denne forbindelse gældende, at han under inkassosagen havde haft bopæl i Nederlandene. Begæringen blev efter en kontradiktionsprocedure — hvorunder den tyske domstol undersøgte bopælsspørgsmålet med henblik på at kunne fastslå, om forkyndelse var sket forskriftsmæssigt, og kom til det resultat, at den pågældende efter tysk ret havde bopæl på den adresse, hvor forkyndelserne var sket — afvist som for sent indgivet.

4 Det fremgår ligeledes af sagens akter, at indsigelse efter tysk ret kunne rejses ganske formløst, uden begrundelse og endog ved fuldmægtig, uden at denne skulle godtgøre at have behørig fuldmagt. Både en forskriftsmæssig begæring om genoptagelse over for et fuldbyrdelsesdekret og en indsigelse mod betalingspålægget bevirkede, at sagen overgik til behandling som almindelig domssag, men fuldbyrdelsesdekretet var fortsat midlertidigt eksigibelt uanset begæringen, og det kunne for så vidt sidestilles med en udeblivelsesdom.

5 Under forhandlingerne for de nederlandske domstole har skyldneren, der nu er kassationsappellant, gjort gældende, at anerkendelse og dermed også fuldbyrdelse i Nederlandene af de tyske domstoles afgørelser i sagen mod ham strider mod konventionens artikel 27, nr. 2, der har følgende ordlyd:

»En retsafgørelse kan ikke anerkendes:

...

2. såfremt det indledende processkrift i sagen ikke forskriftsmæssigt er blevet forkyndt for eller meddelt den udeblevne sagsøgte i så god tid, at han har kunnet varetage sine interesser under sagen;«

6 På denne baggrund har Hoge Raad besluttet at udsætte sagen og anmode Domstolen om at besvare følgende spørgsmål:

1. Skal et efter de i 1976 gældende tyske retsforskrifter udstedt betalingspålæg (Zahlungsbefehl) henholdsvis fuldbyrdelsesdekret (Vollstreckungsbefehl) betragtes som »det indledende processkrift i sagen« i artikel 27, in initio, og nr. 2's forstand i EØF-konventionen om fuldbyrdelse af retsafgørelser?

2. Hvis det må antages, at betalingspålægget i et tilfælde som det foreliggende er det indledende processkrift i sagen i artikel 27, in initio, og nr. 2's forstand, skal der da ved afgørelsen af, om dette processkrift er forkyndt for sagsøgte i så god tid, at han har kunnet varetage sine interesser under sagen, kun lægges vægt på fristen for at rejse indsigelse (Widerspruch) mod betalingsoplægget, eller skal der også tages hensyn til, at sagsøgte efter udløbet af denne frist har en yderligere frist til at begære genoptagelse (Einspruch) over for fuldbyrdelsesdekretet?

3. Gælder bestemmelsen i artikel 27, in initio, og nr. 2, når sagsøgte i det land, hvor den ret har sæde, hvis afgørelse begæres anerkendt eller fuldbyrdet (domstolen i domsstaten), mod den i udeblivelsessagen trufne afgørelse har taget et retsmiddel i brug, som domstolen i domsstaten har afvist som for sent iværksat?

4. Kræver artikel 27, in initio og nr. 2 for det tilfælde, at domstolen i domsstaten har antaget, at sagsøgte på tidspunktet for forkyndelsen af det indledende processkrift i sagen havde bopæl i domsstaten, således at forkyndelsen for så vidt er sket forskriftsmæssigt, en særlig prøvelse af, om forkyndelsen er sket i så god tid, at sagsøgte har kunnet varetage sine interesser under sagen? I bekræftende fald, skal denne prøvelse da begrænses til, om processkriftet rettidigt er kommet frem til sagsøgtes bopæl, eller skal det f.eks. også prøves, om forkyndelse på den pågældende bopæl frembød tilstrækkelig garanti for, at processkriftet rettidigt ville komme til sagsøgtes kundskab?

5. Har det — med henblik på artikel 52 — nogen betydning for besvarelsen af de under nr. 4 stillede spørgsmål, om retten i den stat, i hvilken der begæres anerkendelse eller fuldbyrdelse, har antaget, at sagsøgte efter sidstnævnte stats lovgivning på tidspunktet for forkyndelsen af det indledende processkrift i sagen havde bopæl i denne stat?

7 Før spørgsmålene besvares, skal det bemærkes, at Bruxelles-konventionen i afsnit II indeholder bestemmelser, som direkte og udførligt regulerer kompetencen for retterne i domsstaten samt bestemmelser om prøvelse af kompetencen og af sagens antagelse til påkendelse. Disse bestemmelser, der er bindende for retten i domsstaten, skal beskytte sagsøgtes interesser. På anerkendelses- og fulbyrdelsesstadiet, der reguleres i konventionens afsnit III, har dette forhold gjort det muligt at lette retsafgørelsers frie bevægelighed inden for Fællesskabet ved en forenkling af fremgangsmåden i forbindelse med fuldbyrdelsespåtegning og en begrænsning af antallet af indsigelser, der kan fremsættes mod anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser. Artikel 27, nr. 2, omhandler en af disse indsigelser, idet bestemmelsen, udelukkende for at beskytte sagsøgtes rettigheder, foreskriver, at anerkendelse og, sammenholdt med artikel 34, fuldbyrdelse kan nægtes, når de garantier, som opstilles i domsstatens lovgivning og i konventionen selv, undtagelsesvis ikke er tilstrækkelige til at sikre sagsøgte mulighed for at varetage sine interesser for retten i domsstaten. Disse betragtninger bør lægges til grund ved fortolkningen af den bestemmelse, der er påberåbt af kassationsappellanten i hovedsagen.

Spørgsmål 1 og 2

8 Hoge Raad's første spørgsmål går ud på, om det — i et regelsæt som det, der var i kraft i Forbundsrepublikken Tyskland i 1976, hvorefter forkyndelsen for sagsøgte af et betalingspålæg gjorde det muligt for sagsøgeren, hvis sagsøgte ikke rejste indsigelse inden for de foreskrevne frister, at opnå en retsafgørelse, der selv efter begæring om genoptagelse forblev midlertidigt eksigibel, men hvorefter både begæring om genoptagelse og fremsættelse af indsigelser medførte, at sagen overgik til behandling som en almindelig domssag — må antages at være betalingspålægget eller fuldbyrdelsesdekretet, der falder ind under begrebet »det indledende processkrift i sagen«.

9 Som anført ovenfor har artikel 27, nr. 2, til formål at sikre, at en retsafgørelse ikke anerkendes eller fuldbyrdes på grundlag af konventionen, hvis sagsøgte ikke har haft mulighed for at varetage sine interesser under sagen for retten i domsstaten. Heraf følger, at et dokument, som betalingspålægget (Zahlungsbefehl) i tysk ret, hvis forkyndelse til sagsøgte giver sagsøgeren mulighed for, dersom indsigelse ikke rejses, at opnå en retsafgørelse, der kan fuldbyrdes på grundlag af konventionen, skal forkyndes forskriftsmæssigt og i så god tid, at sagsøgte kan varetage sine interesser under sagen, og at et

sådant dokument må antages at være omfattet af begrebet »det indledende processkrift i sagen« i artikel 27, nr. 2. Derimod omfatter begrebet ikke en retsafgørelse som et efter tysk ret afsagt fuldbyrdelsesdekret (Vollstreckungsbefehl), der afsiges efter forkyndelsen af et betalingspålæg, og som i sig selv kan fuldbyrdes på grundlag af konventionen. Dette gælder, selv om begæring af genoptagelse over for en sådan retsafgørelse — på samme måde som en indsigelse, der rejses mod betalingspålægget — ændrer sagen til en almindelig domssag.

10 Med hensyn til spørgsmål 2 findes de samme betragtninger at måtte føre til, at domstolen i fuldbyrdelsesstaten ved afgørelsen af, om sagsøgte har kunnet varetage sine interesser i artikel 27, nr. 2's forstand, udelukkende skal tage hensyn til den frist — som den, der i tysk ret gælder for at rejse indsigelse (Widerspruch) — som skyldneren har til rådighed for at undgå, at der træffes en udeblivelsesafgørelse, der kan fuldbyrdes på grundlag af konventionen.

11 Spørgsmål 1 og 2 vil derfor være at besvare således, at artikel 27, nr. 2, skal fortolkes som følger:

— begrebet »det indledende processkrift i sagen« omfatter et dokument som betalingspålægget (Zahlungsbefehl) i tysk ret, hvis forkyndelse efter domsstatens lovgivning giver fordringshaveren mulighed for, såfremt skyldneren intet foretager sig, at opnå en retsafgørelse, der kan anerkendes og fuldbyrdes på grundlag af konventionen;

— en retsafgørelse som et efter tysk ret afsagt fuldbyrdelsesdekret (Vollstreckungsbefehl) der afsiges efter forkyndelsen af betalingspålægget, og som kan fuldbyrdes på grundlag af konventionen, er ikke omfattet af begrebet »det indledende processkrift i sagen«;

— ved afgørelsen af, om sagsøgte har kunnet varetage sine interesser i artikel 27, nr. 2's forstand, skal domstolen i anerkendelses- og fuldbyrdelsesstaten udelukkende tage hensyn til den frist — som den, der i tysk ret gælder for at rejse indsigelse (Widerspruch) — som sagsøgte har til rådighed for at undgå, at der træffes en udeblivelsesafgørelse, der kan fuldbyrdes på grundlag af konventionen.

Spørgsmål 3

12 Dette spørgsmål angår i det væsentlige kompetencen hhv. for retterne i domsstaten og for den domtol i en anden kontraherende stat, som behandler en sag om anerkendelse eller fuldbyrdelse af en retsafgørelse truffet i førstnævnte stat. Herom skal det bemærkes, at artikel 27, nr. 2, ikke henvender sig til retterne i domsstaten, men kun til den domstol i en anden kontraherende stat, der behandler sagen om anerkendelse eller fuldbyrdelse. I det i spørgsmålet nævnte tilfælde har sagsøgte ikke taget stilling til sagens realitet for retten i domsstaten. Afvisningen af begæringen om genoptagelse betyder, at den under sagsøgtes udeblivelse trufne afgørelse består fuldt ud. Af den grund kræver formålet med artikel 27, nr. 2, at domstolen i anerkendelses- og fuldbyrdelsesstaten i et tilfælde som nævnt i spørgsmålet foretager den undersøgelse, der foreskrives i artiklen.

13 Det tredje spørgsmål vil derfor være at besvare således, at artikel 27, nr. 2, også finder anvendelse, når sagsøgte har begæret genoptagelse af den under en udeblivelsessag trufne afgørelse, og en ret i domsstaten har afvist begæringen med den begrundelse, at fristen for denne var overskredet.

Spørgsmål 4

14 Dette spørgsmål går i første række ud på, om retten i den anden kontraherende stat, hvortil der er indgivet begæring om anerkendelse eller fuldbyrdelse, i den situation, at en ret i domsstaten allerede har fastslået, at forkyndelse er sket forskriftsmæssigt, stadig skal efterprøve, om denne forkyndelse er sket i så god tid, at sagsøgte har kunnet varetage sine interesser under sagen.

15 Med henblik på besvarelsen af denne første del af spørgsmålet må det først bemærkes, at artikel 27, nr. 2, opstiller to betingelser. Den ene, der vedrører spørgsmålet, om forkyndelsen er sket forskriftsmæssigt, indebærer en afgørelse på grundlag af domsstatens lovgivning og de konventioner, som denne stat er bundet af med hensyn til forkyndelser og meddelelser, mens den anden betingelse, der angår den tid, som er nødvendig for, at sagsøgte kan varetage sine interesser under sagen, indebærer en bedømmelse af faktiske forhold. En afgørelse truffet i domsstaten vedrørende den første betingelse kan derfor ikke fritage domstolen i anerkendelses- og fuldbyrdelsesstaten fra pligten til at efterprøve, om den anden betingelse er opfyldt, endog selv om den pågældende afgørelse er truffet efter en særskilt kontradiktorisk procedure.

16 Denne del af spørgsmålet vil derfor være at besvare således, at selv hvis en ret i domsstaten efter en særskilt kontradiktorisk procedure herom har fundet, at forkyndelsen eller meddelelsen er sket forskriftsmæssigt, kræver artikel 27, nr. 2, at domstolen i anerkendelses- og fuldbyrdelsesstaten foretager en prøvelse af, om forkyndelsen eller meddelelsen er sket i så god tid, at sagsøgte kunne varetage sine interesser under sagen.

17 For det tilfælde, at første del af spørgsmål 4 besvares bekræftende, har Hoge Raad desuden spurgt, om den pågældende prøvelse skal begrænses til, om processkriftet rettidigt er kommet frem til sagsøgtes bopæl, eller om det f.eks. også er påkrævet, at den pågældende forkyndelse frembyder tilstrækkelig garanti for, at processkriftet rettidigt er kommet til sagsøgtes kundskab.

18 Formålet med den anden betingelse i artikel 27, nr. 2, er at sikre sagsøgte tilstrækkelig tid til at forberede sit forsvar eller til at træffe de nødvendige foranstaltninger for at undgå en udeblivelsesafgørelse. Det stillede spørgsmål angår ikke fristens længde, men snarere det tidspunkt, den må antages at løbe fra. Hoge Raad har i realiteten spurgt, om domstolen i anerkendelses- og fuldbyrdelsesstaten skal gå ud fra, at sagsøgte kan begynde at forberede varetagelsen af sine interesser fra det øjeblik, hvor det indledende processkrift i sagen er kommet frem til hans bopæl.

19 I så henseende skal det først og fremmest fastslås, at det ifølge artikel 27, nr. 2, ikke kræves godtgjort, at det indledende processkrift i sagen rent faktisk er kommet til sagsøgtes kundskab. Under hensyn til, at grundene til at nægte anerkendelse eller fuldbyrdelse har karakter af undtagelser, og til, at allerede de kontraherende staters lovgivninger om forkyndelse og meddelelse af judicielle dokumenter lige som de internationale konventioner på dette område, har til formål at beskytte de sagsøgtes interesser, har domstolen i anerkendelses- og fuldbyrdelsesstaten sædvanligvis grund til at antage, at sagsøgte efter en forskriftsmæssig forkyndelse eller meddelelse kan påbegynde varetagelsen af sine interesser fra det tidspunkt, processkriftet er forkyndt eller meddelt, hvad enten dette sker på bopælen eller andetsteds. Domstolen i anerkendelses- og fuldbyrdelsesstaten kan derfor i almindelighed indskrænke sig til at efterprøve, om fristen, beregnet fra det tidspunkt, da forkyndelse eller meddelelse er sket forskriftsmæssigt, har givet sagsøgte tilstrækkelig tid til at varetage sine interesser. Retten kan dog konkret tage stilling til, om der foreligger ganske særlige omstændigheder, som må føre til at antage, at der vel er foretaget forskriftsmæssig forkyndelse eller medde-

lelse, men at dette dog ikke har været tilstrækkeligt til at sætte sagsøgte i stand til at påbegynde varetagelsen af sine interesser og derfor heller ikke har været tilstrækkeligt til at få den i artikel 27, nr. 2, foreskrevne frist til at løbe.

20 Domstolen i anerkendelses- og fuldbyrdelsesstaten kan for at afgøre, om der foreligger en sådan situation, tage hensyn til enhver omstændighed i sagen, herunder den måde, hvorpå forkyndelse eller meddelelse er sket, forholdet mellem sagsøgeren og sagsøgte, eller karakteren af de foranstaltninger, sagsøgte har skullet træffe for at undgå en udeblivelsesafgørelse. Hvis sagsgenstanden f.eks. vedrører er forretningsmellemværende, og hvis det indledende proceskrift i sagen er blevet forkyndt eller meddelt på en adresse, hvorfra sagsøgte driver forretning, kan sagsøgtes blotte fravær på tidspunktet for forkyndelsen eller meddelelsen almindeligvis ikke antages at udelukke ham fra at varetage sine interesser, navnlig hvis de nødvendige foranstaltninger for at undgå udeblivelsesafgørelse kan træffes formløst og endog ved fuldmægtig.

21 Denne del af spørgsmål 4 vil derfor være at besvare således, at domstolen i anerkendelses- og fuldbyrdelsesstaten i almindelighed kan indskrænke sig til at efterprøve, om fristen, regnet fra det tidspunkt, da forkyndelsen eller meddelelsen er sket forskriftsmæssigt, har givet sagsøgte tilstrækkelig tid til at varetage sine interesser under sagen; dog kan retten tage stilling til, om der i den konkrete sag foreligger sådanne ganske særlige omstændigheder, at forkyndelsen eller meddelelsen, selv om den er sket forskriftsmæssigt, ikke har været tilstrækkelig til, at fristen kan regnes fra det nævnte tidspunkt.

Spørgsmål 5

22 Dette spørgsmål angår konventionens artikel 52, hvoraf de relevante stykker har følgende ordlyd:

»Ved afgørelsen af, om en part har en bopæl i den kontraherende stat, for hvis domstole sagen er indbragt, skal retten anvende denne stats interne lovgivning.

Har en part ikke bopæl i den stat, ved hvis retter sagen er anlagt, skal retten ved afgørelsen af, om parten har bopæl i en anden kontraherende stat, anvende sidstnævnte stats lovgivning.

...«

23 Det præciseres i denne artikel, hvilken stats lovgivning der skal finde anvendelse i det tilfælde, at det ifølge andre af konventionens regler, herunder navnlig kompetencereglerne, skal afgøres, hvor en part har bopæl (eller én af sine bopæle). I forbindelse med artikel 27, nr. 2, kan sagsøgtes bopæl være en afgørende omstændighed ved afgørelsen af, om forkyndelse eller meddelelse er sket forskriftsmæssigt, men dette spørgsmål skal dog altid afgøres på grundlag af domsstatens interne lovgivning og de relevante konventioner. Spørgsmålet om, hvorvidt forkyndelse eller meddelelse er sket rettidigt, indebærer som anført ovenfor en bedømmelse af faktiske forhold, for hvilken bopælsbegrebet ikke er relevant.

24 Det femte spørgsmål vil derfor være at besvare således, at konventionens artikel 52 og den omstændighed, at retten i anerkendelses- og fuldbyrdelsesstaten når til det resultat, at sagsøgte efter denne stats lovgivning havde bopæl på statens område, da det indledende processkrift i sagen blev forkyndt eller meddelt, ikke har indvirkning på de ovenfor givne svar.

Sagens omkostninger

25 De udgifter, der er afholdt af Forbundsrepublikken Tysklands regering og af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, der har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN

vedrørende de spørgsmål, Nederlandenes Hoge Raad har forelagt den ved dom af 8. juli 1980, for ret:

Artikel 27, nr. 2, i Bruxelles-konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, skal fortolkes således:

1. **Begrebet »det indledende processkrift i sagen« omfatter et dokument som betalingspålægget (Zahlungsbefehl) i tysk ret, hvis forkyndelse efter domsstatens lovgivning giver fordringshaveren mulighed for, såfremt skyldneren intet foretager sig, at opnå en retsafgørelse, der kan anerkendes og fuldbyrdes på grundlag af konventionens bestemmelser.**

2. **En retsafgørelse som et efter tysk ret afsagt fuldbyrdelsesdekret (Vollstreckungsbefehl), der afsiges efter forkyndelsen af betalingspålægget, og som kan fuldbyrdes på grundlag af konventionen, er ikke omfattet af begrebet »det indledende processkrift i sagen«.**

3. **Ved afgørelsen af, om sagsøgte har kunnet varetage sine interesser i artikel 27, nr. 2's forstand, skal domstolen i anerkendelses- og fuldbyrdelsesstaten udelukkende tage hensyn til den frist — som den, der i tysk ret gælder for at rejse indsigelse (Widerspruch) — som sagsøgte har til rådighed for at undgå, at der træffes en udeblivelsesafgørelse, der kan fuldbyrdes på grundlag af konventionen.**

4. **Artikel 27, nr. 2, finder også anvendelse, når sagsøgte har begæret genoptagelse af den under en udeblivelsessag trufne afgørelse, og en ret i domsstaten har afvist begæringen med den begrundelse, at fristen for denne var overskredet.**

5. **Selv hvis en ret i domsstaten efter en særskilt kontradiktorisk procedure herom har fundet, at forkyndelsen eller meddelelsen er sket forskriftsmæssigt, kræver artikel 27, nr. 2, at domstolen i anerkendelses- og fuldbyrdelsesstaten foretager en prøvelse af, om forkyndelsen eller meddelelsen er sket i så god tid, at sagsøgte har kunnet varetage sine interesser under sagen.**

6. **Domstolen i anerkendelses- og fuldbyrdelsesstaten kan i almindelighed indskrænke sig til at efterprøve, om fristen, regnet fra det tidspunkt, da forkyndelsen eller meddelelsen er sket forskriftsmæssigt, har givet sagsøgte tilstrækkelig tid til at varetage sine interesser under sagen; dog kan retten tage stilling til, om der i den konkrete sag foreligger sådanne ganske særlige omstændigheder, at en forkyndelse, selv om den er sket forskriftsmæssigt, ikke har været tilstrækkelig til, at fristen kan regnes fra det nævnte tidspunkt.**

7. **Konventionens artikel 52 og den omstændighed, at retten i anerkendelses- og fuldbyrdelsesstaten når til det resultat, at sagsøgte efter denne stats lovgivning havde bopæl på statens område, da det indledende processkrift i sagen blev forkyndt eller meddelt, har ikke indvirkning på de ovenfor givne svar.**

Mertens de Wilmars Pescatore Mackenzie Stuart O'Keeffe Bosco

Touffait Due Everling Chloros

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 16. juni 1981.

A. Van Houtte
Justitssekretær

J. Mertens de Wilmars
Præsident

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT G. REISCHL FREMSAT DEN 25. MARTS 1981 [1]

Høje Domstol.

I den sag, som jeg tager stilling til i dag, drejer det sig om fortolkningen af artikel 27, nr. 2, i konventionen om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (herefter benævnt »domskonventionen«), som lyder:

»En retsafgørelse kan ikke anerkendes:

...

2. såfremt det indledende processkrift i sagen ikke forskriftsmæssigt er blevet

1 — Oversat fra tysk.